

ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

КОВАЛЬ

Ганна

Володимирівна,

кандидат політичних наук, доцент, докторант кафедри державної політики і менеджменту Чорноморського державного університету імені Петра Могили м. Миколаїв.

Анотація:

у статті автор обґрунтовує формування стратегії соціально-економічного, політичного й культурного розвитку України та підвищення рівня життя її населення; стверджує, що в новому тисячолітті стратегічні переваги будуть у тих держав і суспільств, які навчатимуться ефективно використовувати людський потенціал, насамперед, інноваційний потенціал розвитку, носієм якого є молодь; доводить, що в умовах нових світових впливів назріла гостра необхідність посиленої уваги до молоді з боку держави.

Ключові слова: влада, громадянське суспільство, демократичні перетворення, державна молодіжна політика, інтеграція, молоде покоління.

УДК 351:329.78

Постановка проблеми. Роль молоді в розвитку світового співтовариства важко переоцінити, адже всі наші очікування безперечно пов'язані з молоддю, майбутніми поколіннями. Можна гордитися молоддю, засуджувати та взагалі не помічати її існування. Але не можна не рахуватися з молоддю, з її потенціалом, ідеалами, інтересами, очікуваннями, з її радикалізмом та нетерпимістю до всього помилкового та неправдивого, з її відвертістю та прямою, з її безапеляційністю і невмінням постійно уважно прислухатися до старших. Сьогодні, як ніколи раніше, в так званій перехідний період, важливою є потреба в створенні умов для саморозвитку молоді. Вона потребує, в першу чергу, створення відповідних стартових умов, авансування свого розвитку та життєвого становлення. А тому, державні установи, громадські організації, всі, кому не байдужа доля молодих людей, повинні підтримувати інноваційну, творчу діяльність молоді, її громадських організацій та об'єднань. Саме це буде сприяти формуванню в молоді активної громадянської позиції, відчуття своєї значущості для суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній державно-управлінській науці над формуванням та розвитком державної молодіжної політики, її історичними етапами розвитку працювали: М.Головатий, І.Ільїнський, В.Лісовський, В.Луков, М.Перепелиця В.Чупрунов, А.Шаронов. Особливої уваги заслуговують праці Перепелиці М.П., Головенька В.А., Колесніченко Н.М., Кербаль М.О., Крикунової В.О. та інших.

Формулювання мети статті. Історичний розвиток суспільства значною мірою залежить від того, наскільки ефективно функціонує такий суб'єкт і дійовий чинник суспільно-політичного існування, як молодь. Тому метою дослідження, результати якого викладені автором у даній статті, є дослідження шляхів реформування державної молодіжної політики.

Виклад основного матеріалу. Сучасна ситуація у державі й суспільстві вимагає негайних заходів, спрямованих на формування стратегії соціально-економічного, політичного й культурного розвитку України, що припускає послідовну реалізацію заходів довгострокового характеру, спрямованих на подальше вдосконалення держави, підвищення рівня життя її населення.

Досвід останніх десятиліть переконливо доводить, що політичних і економічних успіхів досягають саме ті держави, які приділяють посилену увагу молоді; що стійкий розвиток демонструють саме ті суспільства, які переглянули традиційні погляди на систему взаємин між поколіннями і на їх значення для політичного й соціально-економічного розвитку. Саме тому в новому тисячолітті стратегічні переваги будуть у тих держав і суспільств, які навчатимуться ефективно використовувати людський потенціал і, у першу чергу, той інноваційний потенціал розвитку, носієм якого є молодь.

Розвиток демократичної держави із сучасною соціально спрямованою економікою буде ефективним лише за активної участі молоді. Творчий потенціал і соціальний ресурс молоді є одними із найважливіших складових модернізації суспільства. В умовах нових світо-

вих впливів назріла гостра необхідність посиленої уваги до молоді з боку держави, розробки системного, ретельно вивіреного, науково обґрунтованого і довгострокового плану дій, результати якого стануть відчутні у близькій перспективі. При визначенні загальнонаціональних пріоритетів мають бути враховані інтереси молоді: вона повинна стати активним учасником вирішення завдань, що стоять перед державою і суспільством.

Молодіжна політика є інструментом, що має забезпечити у комплексі стратегічного розвитку країни геополітичну конкурентоспроможність Української держави, а також розвиток місцевих громад та суспільства протягом наступних 10-15 років. Різноманітні дані аналізу та прогнозів середньо- та довгострокових тенденцій визначають, що найбільш важливими змінами майбутнього є перехід до самоорганізації суспільства. Самоорганізація громадян, їх об'єднань та бізнесу, їх взаємодія – мають стати основою суспільства майбутнього. Одночасно, традиційна система освіти та виховання молоді, як і державна молодіжна політика та громадські організації, не здійснювали цілеспрямованого виховання самостійної, відповідальної молоді та її підготовки до життя у самоорганізованому суспільстві. З іншого боку, увесь комплекс проблем та протиріч, із якими зіткнеться Україна у найближчі 10-15 років, формує достатньо жорсткий набір вимог до нових поколінь. Життя молодої людини у прогнозованих умовах не буде розвиватися прямолінійно, як послідовність простих переходів від загальної освіти до професійної, від освіти до праці, від життя у родинному домі до створення власної сім'ї. Нові умови потребуватимуть від кожної молодої людини та її сім'ї мобільності, пошуку нових нестандартних варіантів побудови власного життя. Пріоритетними мають стати такі напрямки молодіжної політики, реалізація котрих надасть молоді можливості для самостійного вирішення проблем, які виникають. Тільки такий підхід буде сприяти взаємоув'язуванню поліпшення якості життя переважної більшості молоді та розвитку країни в цілому.

Треба визначити, що ефективна практична реалізація може відбуватися як на всеукраїнському рівні, так і на рівні місцевих громад, що наближені до реальних потреб та участі молоді у їх вирішенні. Розбудова молодіжної політики "знизу до гори" має збалансувати державну політику та стати її пріоритетом.

Перш за все, необхідно радикально змінити традиційний підхід створення та спрямованості державних та регіональних молодіжних програм, наслідки реалізації котрих протягом 20 років доводять їх недоцільність та неефективність. Замість відокремлення проблем молоді у міську, регіональну, державну молодіжну програму, реалізація яких не призвела до вирішення жодної проблеми молоді, модель означає за доцільне спрямувати зусилля на залучення молоді до вирішення проблем держави, місцевої громади. Ці проблеми визначаються у відповідних цільових або комплексних державних та місцевих програмах, а підтримки потребує саме життєздатна система залучення молоді до вирішення проблем громади. Це є метою системи державної молодіжної політики, яка складається з 4-х взаємозалежних систем, послідовна реалізація яких призводить до впровадження сучасної політики відносно молоді, а саме:

- система постійного громадянського представництва молоді на всеукраїнському та місцевому рівнях;
- система залучення молоді до формування державної та регіональної політики, що впливає на її життя;
- система залучення молоді до безпосередньої реалізації державної та регіональної політики;
- система розвитку компетентності молоді у формуванні та реалізації державної та регіональної політики.

Отже, реалізація державної молодіжної політики, її оптимізація повинна передбачити пошук ефективних шляхів подолання протиріч між інтересами, потребами, цінностями суспільства та молодого покоління.

Ігнорування інтересами молоді чи маніпулювання її свідомістю призводили до неефективної молодіжної політики, яка часто не досягала своєї мети, перетворювалися у фарс, а процеси і заходи щодо оновлення молодіжної політики ставали абстрактними, відірваними від реального життя.

Сьогодні, розглядаючи перспективи оптимізації державної молодіжної політики в Україні, слід звернути увагу на те, кого в нашому суспільстві більше: інтерналів, тобто людей, які вважають, що в нашій державі все залежить від них самих та їхньої діяльності, чи екстернатів, тобто тих, хто в усьому звинувачує зовнішні обставини, чи амбівалентів – тих, хто взагалі не може визначити від кого залежить їхня доля. Звичайно, само собою розуміється, ідеальним було б суспільство, в якому переважали б саме інтернали, тобто люди сильні, мужні, ті, яким притаманна активна життєва позиція і бажано, щоб таку позицію займали молоді люди. А тому слід значну увагу звертати не тільки на питання мови, традиції, культуру, звичаї, які притаманні українцям як нації, а й на ціннісний простір, до складу якого входять здоров'я, сім'я, особиста безпека, хороші стосунки з друзями, матеріальний стан, цікава робота, справедлива оплата праці, сильна влада (законність та порядок), освіта, що відповідає міжнародним стандартам. Це основні пріоритети для нашої молоді, а за ними ті, на яких базуються інші – свобода слова і думки, відродження та розвиток національної культури, безкоштовна освіта, якісна медицина, доступне житло тощо.

Зробити молодіжну політику ефективною, адекватною сучасним вимогам, такою, що враховує особливості сучасної держави, суспільства і молоді, наповнити її новими змістом і вмістом – першочергове завдання влади. При цьому у державі є реальна можливість зайняти в цій сфері лідируюче положення, забезпечивши собі тим самим передові позиції в глобальному розвитку.

Молодіжна політика України повинна реалізовуватися на всіх рівнях державної влади. Вона ґрунтується на визнанні за молоддю всієї повноти соціально-економічних, політичних, особистих прав та свобод, закріплених Конституцією України й іншими нормативними правовими актами, що діють на території України та в регіонах.

Молодіжна політика виходить з того, що молодь має потужний інноваційний потенціал. Разом з тим, за певних умов і вплив політичних сил вона може носити як конструктивну спрямованість, так і деструктивну, на шкоду державі та суспільству, в тому числі і самої молоді. Заходи державних органів покликані сприяти розвитку творчої діяльності молоді, реалізації її ініціатив у всіх сферах життєдіяльності при формуванні відповідальності за сьогоднішній день суспільства і його майбутнє.

У той же час, слід зазначити, стійкі погляди на молодь, як соціально пасивну, що знаходиться в перехідному, маргінальному стані соціальну групу, споживача соціальних послуг, різних видів безоплатної допомоги, підтримки з боку держави, замкнуту в системі своїх внутрішніх, часом суто економічних, інтересів і потреб.

Державі не завжди вдається мобілізувати молодіжну ініціативу в громадських інтересах.

Виходячи з цього, ми можемо констатувати, що нові вимоги до державної молодіжної політики можуть бути сформульовані наступним чином:

– "Ініціативу молодих – на благо держави", що включає в себе: сприяння та підтримку розвитку громадянських ініціатив молоді, стимулювання молодіжного самоврядування та активізацію діяльності молодіжних та дитячих громадських об'єднань;

– "Диверсифікація молодіжної політики", мається на увазі використання диференційованого підходу до молоді як до соціальних і вікових груп та розробку нових технологій роботи з молоддю, виходячи з соціальних і вікових відмінностей;

– "Міжвідомча кооперація та інтеграція", в першу чергу, визначає пріоритетність державної молодіжної політики як міжгалузевої сфери, спільне використання матеріальної бази закладів різних відомств і розробку "молодіжних розділів" у цільових та інвестиційних програмах усіх рівнів;

– ”Доступність соціальних установ” повинна являти собою інтеграцію джерел фінансування державної молодіжної політики, посилення ролі економічних важелів залучених ресурсів і оснащення установ молодіжної політики сучасним обладнанням;

– ”Наближення до інтересів молоді” – може реалізовано за допомогою перепрофілювання діяльності молодіжних центрів з урахуванням сучасних потреб та інтересів молоді та створення сучасної інфраструктури молодіжної політики;

– ”Ліквідація упущеної вигоди” – стверджує принцип довгострокового інвестування на витрати в сфері державної молодіжної політики та прогнозу можливого обсягу прибутку;

– ”Створення інформаційного молодіжного простору” – має формуватися за допомогою інтерактивної взаємодії держави та молоді в інформаційних глобальних мережах силами самої молоді, створення єдиного молодіжного інформаційного порталу та укладення суспільного договору засобів масової комунікації із всезагальним охопленням молоді інформацією;

– ”Діалог з молоддю” – повинен відбуватися за допомогою організації зустрічей, ”круглих столів” з молоддю, проведення щорічних фестивалів молодіжних ініціатив та стимулювання створення громадських об’єднань у сфері робочої, сільській, творчої, що служить в силових структурах та іншої молоді;

– ”Толерантність натомість агресії і насильства” – буде можливо тільки у випадку створення системи вуличної соціальної роботи силами старшої молоді для налагодження каналів взаємодії з неформальними субкультурами, її корекції та реабілітації.

Отже, найважливішими чинниками нових підходів роботи з молоддю є:

– активність самої молоді, пов’язана з розширенням потенційних можливостей в її соціальному становленні;

– реалізація потреб кожної вікової групи молоді (14-16років, 17-19 років, 20-24 роки, 25-35 років);

– формування цільових проектів і програм на державному, регіональному та місцевому рівнях, підтверджених нормативною базою, механізмом державної підтримки, фінансовими засобами.

Основою системи роботи з молоддю має стати соціально-педагогічна тріада: держава – суспільство (представлене широким спектром молодіжних та дитячих громадських об’єднань) – соціальні та вікові групи молоді.

Основними принципами державної молодіжної політики, в першу чергу, необхідно вважати відповідальність держави за дотримання прав і законних інтересів молоді та пріоритетність державної підтримки молоді на етапі соціального, культурного, духовного і фізичного розвитку, вибору життєвого шляху.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, пріоритетними напрямками державної молодіжної політики та основних механізмів її реалізації, повинні бути наступні:

– державна підтримка молодих громадян у сфері освіти, виховання і розвитку;

– сприяння та підтримка молодих громадян у галузі охорони їхнього здоров’я, у профілактиці небезпечних захворювань та формуванні здорового способу життя;

– сприяння забезпеченню економічної самостійності молодих громадян та реалізації їх трудових прав і обов’язків;

– державна підтримка молодих сімей;

– державна підтримка молодих громадян, які опинилися у важкій життєвій ситуації, в їх соціальному обслуговуванні, в соціальній реабілітації та адаптації;

– підтримка суспільно значущих ініціатив, суспільно-політичної діяльності молоді, молодіжних і дитячих громадських об’єднань.

Для реалізації основних напрямів молодіжної політики необхідне створення ефективної системи управління. Побудова ефективної системи управління потребує регламентації взаємовідносин державних органів та органів місцевого самоврядуван-

ня, що регулюють питання державної молодіжної політики, та відповідних органів суб'єктів держави в частині розмежування повноважень, міжвідомчої координації.

Таким чином, зважаючи на недостатність ресурсного забезпечення вирішення вагомих завдань у сфері державної молодіжної політики необхідно здійснити ряд пріоритетних завдань в області державної підтримки молоді і, перш за все, ініціатив самої молоді в рамках реалізації нових елементів комплексної цільової програми "Молодь України".

Література:

1. Багмет М. Роль владних структур по виробленню молодіжної політики / М. О. Багмет, В. О. Корицька // Наукові праці. – Миколаїв : МДГУ ім. Петра Могили – 2004. – Т. 33, Вип. 20. – С. 27–32.
2. Головатий М. Державна молодіжна політика як феномен суспільного розвитку і нова парадигма державотворення у країнах перехідного стану / М. Головатий // Український соціум. – 2002. – № 1. – С. 54–62.
3. Головенько В. Нове покоління незалежної України / За заг. ред. Г. Л. Черепанової. – К. : Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2004. – Кн. 4. – 136 с.
4. Державна молодіжна політика в Україні : словник термінів нормативно-правових актів / [автор-упорядник Є. І. Бородін]. – Дніпропетровськ : Герда, 2002. – 337 с.
5. Довгань Л. Проблеми державної молодіжної політики в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vidkryti-ochi.org.ua>.
6. Закон України "Про соціальну роботу з дітьми та молоддю" (зі змінами) № 2558-III від 21 червня 2001 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.gov.ua>.
7. Кербаль М. Зарубіжний досвід формування нормативно-правової бази щодо молодіжної політики / М. О. Кербаль // Сучас. Укр. політика, політики і політологи про неї. – Вип. 13. – Київ–Миколаїв, 2008. – С. 122–129.
8. Коваль Г. Сутність державної молодіжної політики / Г. В. Коваль // Наукові праці : Науково-методичний журнал. Державне управління. – 2011. – Том 159. Випуск 147 – С. 58–62.
9. Перепелиця М. Державна молодіжна політика в Україні (регіональний аспект) / М. П. Перепелиця. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.politik.org.ua>.